

Foto 1. Uitwerpsel van een das

Keutelogie

In de derde aflevering van de reeks Herkennen van diersporen gaat het over de uitwerpselen die vos, das en de grote marters achterlaten in het ‘veld’.

Aaldrik Pot

Het leven van een keuteloog gaat niet over rozen, dat mag duidelijk zijn. Toch is het een aangenaam tijdverdrijf om aan de hand van het drukwerk van dieren iets van hun doen en laten te ontrafelen. Soms zit er achter de plek waar de keutel wordt achtergelaten een verhaal. De locatie markeert de grens van een territorium bijvoorbeeld. Daarnaast biedt een keutel soms een blik op het menu van de voormalige eigenaar. Dit fenomeen is goed zichtbaar bij dassendrollen. Dassendrollen zijn over het algemeen nogal vormeloze hopen. De basiskleur is meestal grijsbruin, maar wanneer een das bijvoorbeeld veel mestkevers heeft gegeten, verandert dat naar blauwzwart (foto 1). Wanneer een das zich te goed heeft gedaan aan bijvoorbeeld

moerbeien levert dat weer een heel ander beeld op (foto 2). Vooral de onverteerbare pitjes zijn nog goed zichtbaar. Bij het eten van mais zijn de keutels vanzelfsprekend geelachtig.

Kenmerkend voor dassen is het gebruik van zogenoemde latrines oftewel mestputjes. Mijn ervaring is dat die latrines vooral worden gemaakt als er sprake is van dichtbevolkte dassengebieden. In deze gevallen, althans in Drenthe, worden de latrinecomplexen vaak aan de rand van een territorium aangelegd. Bij burchten waar in wijde omgeving geen andere burchten te vinden zijn, is het aantal latrines beduidend lager of zelfs helemaal afwezig. De dassen keutelen dan op ogenschijnlijk willekeurige plaatsen.

Echte keutel Het drukwerk van een vos heeft over het algemeen meer de vorm van een echte keutel. De grondkleur is meestal grijs tot zwart. Bruine vossenkeutels bestaan wel, maar meestal zijn ze afkomstig van hun gedomesticeerde familieleden. Bonzo zorgt voor glimmend bruine, vies stinkende, haarloze drollen. De gemiddelde hondenbrok bestaat immers over het algemeen voor 80 procent uit granen. Op foto 3 is links een hondendrol te zien. Een vos heeft daar een keutel bijgelegd.

De meeste vossenkeutels bestaan uit een aantal segmenten die onderling van kleur en textuur kunnen verschillen. Bij grotere prooien, zoals konijnen, kunnen de keutels juist verrassend eenvormig zijn (foto 4). Vaak genoemd als typisch vossenkeutel is

het puntje. Maar ook marterkeutels kunnen zo'n puntje hebben. Niet echt een onderscheidend kenmerk dus.

Net als dassen plaatsen ook vossen keutels op de grenzen van hun territorium. Die grenzen worden vaak gevormd door antropogene landschapselementen zoals paden, vaarten en afrasteringen.

Het Marter-complex Is het soms al lastig om een vossenkeutel van een marterkeutel te onderscheiden, het vaststellen of je met een uitwerpsel van een steen- of boommarter te maken hebt is helemaal voer voor specialisten. Als je het al kunt vaststellen... De keutels zijn meestal pinkdijk, variërend in lengte en sterk getordeerd (gevlochten). Maar gelukkig zijn daar weer tal van uitzonderingen op zoals foto 5 laat zien. Beide keutels zijn van een boommarter. De onderste is sterk getordeerd, de bovenste totaal niet.

Meestal zegt de plek waar je de keutel vindt meer dan de keutel zelf. Het spreekt voor zich dat een marterkeutel midden in de stad eerder van een steenmarter dan boommarter afkomstig is (hier is ook verwarring met een egelkeutel nog mogelijk). Maar andersom, een marterkeutel in het bos is op veel plekken in Nederland niet per definitie van een boommarter. Op waarneming.nl wordt zo'n waarneming nog wel eens voorzien van het in mijn ogen onmogelijke stempel 'zeker'.

Boommarters (foto 6) die langere tijd een vaste boom bewonen, zoals zogende vrouwtjes in het voorjaar, leggen vaak typische latrines aan (foto 7). Boombewonende steenmarters doen dat ook, maar over het algemeen minder geconcentreerd. Meestal liggende de keutels verspreid onder de boom.

En dan is er nog de geur. Sommigen, en ik rekende daar mezelf ook toe, menen op basis van geur het onderscheid tussen boom- en steenmarterdruksels te kunnen maken. Een door mij, op basis van de keutelgeur, zeker geachte boommarter werd dit voorjaar met de cameraval genadeloos ontrafeld als steenmarter. Als een ding duidelijk mag zijn in de keutelogie, niets is zeker! Tot het tegendeel bewezen is natuurlijk.

Volgende keer gaat het over drukwerk van ree, edelhert en wild zwijn.

Van boven naar beneden:

Foto 2. Dassenkeutel met resten van moerbeien

Foto 3. Hondenkeutel (links) en vossenkeutel

Foto 4. Vossenkeutel

Foto 5. Keutels van boommarter

Onder links: Foto 6. Boommarter in boomholte

Onder rechts: Foto 7. Latrine van boommarter in boomkoksels

Foto's Aaldrik Pot

